

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:10

med anledning av motioner om vissa avgiftsfrågor

Motionerna

I motionen 1977/78:698 av Per-Eric Ringaby m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till en enhetlig åldersgräns vid beräkning av arbetsgivaravgifter och socialförsäkringsavgifter till den allmänna försäkringen.

I motionen 1977/78:1057 av Per Gahrton (fp) hemställs att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förenklade rutiner för vissa arbetsgivare med endast en anställd.

I motionen 1977/78:1061 av Torsten Gustafsson m. fl. (c, m, fp) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om sådana ändringar i gällande bestämmelser, att säsongföretag med verksamheten förlagd till sommaren ges möjlighet att betala de sammanlagda arbetsgivaravgifterna under andra halvårets tre betalningsterminer.

Gällande bestämmelser

Övre åldersgräns för avgiftsuttag

Vid beräkning av underlag för *arbetsgivaravgifter* – utom såvitt avser avgiften till försäkringen för tilläggs pension – gäller inte någon övre åldersgräns. Arbetsgivare är därför skyldig att betala avgifter för alla anställda oavsett deras ålder. Underlaget för avgiften till försäkringen för tilläggs pension däremot fastställs enligt regler som begränsar avgiftsuttaget. Enligt 19 kap. 1 § lagen om allmän försäkring (AFL) skall nämligen vid beräkning av avgiften inte beaktas sådan anställd som är 65 år vid ingången av det år avgiften avser.

Försäkrad, som har inkomst av annat förvärsarbete än anställning, erlägger *egenavgifter*, som f. n. utgörs av socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggs pension samt avgiften till arbetsskadeförsäkringen.

Avgiften till försäkringen för tilläggs pension beräknas på grundval av pensionsgrundande inkomst. Fr. o. m. året efter det den försäkrade fyllt 64 år beräknas inte någon sådan inkomst. Detsamma gäller för år då han åtnjuter förtidspension eller hel ålderspension enligt AFL. Om den försäkrade är född under något av åren 1911–1927 påförs han dock avgift också för det år då han fyller 65 år.

Folkpensionsavgift, sjukförsäkringsavgift och avgift till arbetsskadeförsäk-

ring betalas inte av den som uppnått 65 års ålder vid årets ingång eller som åtnjutit ålderspension eller förtidspension under december månad samma år.

Debitering och uppbörd av avgifter

Enligt lagen (1954:269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning skall sådan uppgift lämnas till allmän försäkringskassa senast en vecka efter anställningens början. För anställning som avses vara kortare tid föreligger inte anmälningsskyldighet. Anmälan görs på särskild blankett som tillhandahålls av postverket.

Enligt 23 § lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m., åligger det arbetsgivare, vilkens löneutgifter under året kan beräknas överstiga 5 000 kr., att anmäla detta till riksförsäkringsverket för att ge verket underlag för beräkning av preliminär arbetsgivaravgift. Sådan preliminär avgift skall betalas i sex delbelopp senast den 18 i envar av månaderna februari, april, juni, augusti, oktober och december under utgiftsåret, dvs. det kalenderår för vilket avgiftsunderlaget bestäms.

Före utgången av januari månad året efter utgiftsåret skall arbetsgivaren utan anmaning lämna arbetsgivaruppgift till ledning för beräkning av avgiftsunderlag. Uppgiften skall lämnas till lokal skattemyndighet i två exemplar på särskild blankett, som tillhandahålls på samma sätt som deklaraionsblanketterna. Arbetsgivare som inte har haft mer än tio arbetstagare anställda under året skall på arbetsgivaruppgiften redovisa arbetstagnas födelseår, sysselsättning och bruttolön samt värdet av naturaförmåner de åtnjutit och antalet timmar de arbetat. Arbetsgivare med fler än tio anställda skall redovisa löner och arbetstid som klumpsummor för samtliga anställda och lämna separata uppgifter för beräkning av avgifterna till de olika försäkringarna. På grundval av arbetsgivaruppgiften beräknas den slutliga avgiften för utgiftsåret. Från detta belopp avräknas erlagd preliminär avgift. Den avgiftsskyldige kan begära jämkning av preliminär avgift för att denna avgift skall överensstämma med den slutliga avgiften. En sådan situation kan uppkomma om anställningen upphör tidigare än beräknat. Beslut om jämkning kan meddelas om den slutliga avgiften kan beräknas över- eller understiga den preliminära med minst en femtedel. Jämkning kan också meddelas om ändring av den påförda preliminära avgiften skulle bli mer betydande eller annan särskild omständighet föreligger.

Om avgift som erlagts under utgiftsåret överstiger den slutliga avgiften skall riksförsäkringsverket återbetala den överskjutande delen jämte ränta.

Har preliminär avgift inte erlagts eller erlagts med för lågt belopp skall kvarstående avgift erläggas. Om sådan avgift inte överstiger 5 000 kr. debiteras särskild avgift efter 6 procent. I övriga fall beräknas den särskilda avgiften efter 8 procent. Arbetsgivaren kan undvika att särskild avgift påförs genom att senast den 30 april året efter utgiftsåret erlagga sådan avgift som beräknas överstiga 5 000 kr.

Riksförsäkringsverket lämnar information direkt till dem som tidigare har lämnat arbetsgivaruppgift om att det åligger arbetsgivare att anmäla arbetsanställning. Bolagsbyrån vid patentverket och handelsregistret vid länsstyrelserna lämnar motsvarande besked till nyetablerade företag. Dessutom lämnar riksförsäkringsverket i televisionsprogrammet "Anslagstavlan" information om att arbetsgivare skall anmäla nyanställningar till allmän försäkringskassa. Riksförsäkringsverket tillhandahåller också en utförlig broschyr som anger hur blanketterna för arbetsgivaruppgifterna skall fyllas i.

Skatteuppbörd

Arbetsgivaren skall enligt 39 § 1 mom. uppbördslagen (UL) innehålla preliminär skatt vid utbetalning av lön. Avdraget för skatten beräknas med ledning av skattsedel och preliminärskatttabell. Om arbetstagaren skall erlägga kvarstående skatt på grund av tidigare inkomsttaxering åligger det normalt arbetsgivaren att verkställa skatteavdrag också för sådan skatt. Arbetsgivare med högst en anställd skall enligt 53 § 1 mom. UL på posten betala innehållen skatt med s. k. skatteanvisning senast under den uppbördstermin då skatten förfaller till betalning. Uppbördsterminerna infaller fr. o. m. den 6 t. o. m. den 13 under månaderna mars, maj, juli, september, november och januari. Arbetsgivare som försummar att betala skatten under uppbördsterminen kan betala den senast den 18 i den månad då uppbördsterminen infaller men får då erlägga en särskild avgift. Arbetsgivare, som verkställer avdrag vid löneutbetalningen men inte betalar preliminär skatt vare sig under uppbördsterminen eller före den 18 samma månad, skall betala restavgift beräknad efter 4 procent. Underlåter arbetsgivaren att verkställa skatteavdrag för preliminär skatt kan han tillsammans med arbetstagaren göras ansvarig för skatten.

Till ledning vid inkomsttaxering skall arbetsgivare utan anmaning lämna kontrolluppgift beträffande lön som har utbetalats föregående år.

Tidigare behandling m. m.

Övre åldersgräns för avgiftsuttag

I betänkandet SfU 1974:1 uttalade socialförsäkringsutskottet att frågan om en övre åldersgräns för uttaget av socialförsäkringsavgift borde tas upp av pensionskommittén.

När frågan om övre åldersgräns för uttag av socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen på nytt behandlades av utskottet i betänkandet SfU 1975:11 med anledning av två motioner härom, vidhöll utskottet sin uppfattning att de i motionerna aktualiserade frågorna borde prövas av pensionskommittén. Utskottet uttalade också, att det med hänsyn till kravet

på likformighet i bestämmelserna mellan olika försäkrade, när det gäller skyldighet att erlägga socialförsäkringsavgifter, kunde finnas anledning införa en generell övre åldersgräns i fråga om såväl egen- som arbetsgivaravgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen.

Sedan riksdagen återförvisat motionerna till utskottet för ny handläggning i samband med propositionen 1975:92 om sänkning av den statliga inkomstskatten m. m. avgav utskottet i betänkandet SfU 1975:17 ett yttrande över motionerna som var likalydande med det i betänkandet SfU 1975:11.

Pensionskommittén har i betänkandet Pensionsfrågor m. m. (SOU 1977:46) lämnat förslag till en lag om socialavgifter. Kommittén anser att målsättningen bör vara att åstadkomma enkla och enhetliga regler på området. Därvid bör det enligt kommittén iakttas att bestämmelserna uppvisar neutralitet mellan olika företagsformer. Kommittén framhåller också att det av administrativa skäl bör föreligga överensstämmelse mellan systemen för de skilda avgifterna.

Från de nämnda utgångspunkterna har kommittén diskuterat att antingen slopa alla åldersgränser eller införa en gemensam övre åldersgräns för alla avgifter. Kommittén har därvid förordat det sistnämnda alternativet och föreslagit att avgift normalt skall erläggas för anställda och av egenföretagare t. o. m. det år då de uppnår 64 års ålder. Kommitténs förslag innebär också i övrigt att reglerna för beräkning av avgift förenklas.

Debitering och uppbörd av avgifter

I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1976/77:4 avstyrkte utskottet bifall till en motion som syftade till att arbetsgivare med få anställda skulle få lämna arbetsgivaruppgift vid samma tillfälle som deklarationen. Utskottet ansåg inte förslaget genomförbart inom ramen för gällande regler om debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Utskottet påpekade emellertid att pensionskommittén utredde frågan om enklare och mer enhetliga regler för debitering av arbetsgivaravgifter.

Pensionskommitténs förslag till lag om socialavgifter innebär att avgifterna i praktiken kommer att beräknas på samma underlag. Bl. a. föreslås att basbelopps- och maximeringsavdragen slopas vid beräkning av ATP-avgifter.

I en rapport, som avlämnats i mars 1978, har utredningen för decentralisering av de manuella funktionerna inom arbetsgivaravgiftssystemet (den s. k. DEMA-utredningen inom riks-försäkringsverket), vilken har till uppgift att framlägga förslag om decentralisering av debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter, lämnat ett principförslag. Enligt detta skall frågor rörande debitering och arbetet med att fastställa avgiftsunderlag ankomma på de lokala skattemyndigheterna, avgiftsrevisionen helt integreras med skatte- och taxeringsrevisionen och avgiftsuppbörden flyttas över till länsstyrelserna. DEMA-utredningen har härefter i en den 25 oktober 1977 dagtecknad

promemoria pekat på vissa brister i det nuvarande systemet för debitering av preliminära avgifter. Enligt utredningens uppfattning bör det vara möjligt att med enklare regler för beräkning av arbetsgivaravgifterna uppnå bättre överensstämmelse mellan preliminär och slutlig avgift. Utredningen, som framhåller att det inte finns underlag för närmare överväganden innan de materiella reglerna fått en slutlig utformning, anser att pensionskommitténs förslag till förenklingar är av stor betydelse i sammanhanget.

Utskottet

Arbetsgivare är skyldiga att erlägga avgifter till socialförsäkringarna även för arbetstagare som fyllt 65 år. Ett undantag härifrån finns för ATP-avgifter. En egenförtagare påförs däremot inte i något fall avgift för år efter det han fyllt 65 år.

Utskottet har senast i sitt av riksdagen godkända betänkande 1975:17, vari bl. a. behandlats motionsyrkanden om en övre åldersgräns för uttag av arbetsgivaravgifter till folkpensioneringen och sjukförsäkringen, framhållit att det kan finnas anledning att införa en generell övre åldersgräns i fråga om såväl egen- som arbetsgivaravgifter till de nämnda försäkringarna. Med hänvisning till att pensionskommittén fått i uppdrag att utreda hela frågan om utformningen av avgiftsreglerna inom den allmänna försäkringen har utskottet begärt att frågan om en övre åldersgräns för uttag av socialförsäkringsavgifter skulle tas upp i det sammanhanget och ges en skyndsam lösning.

I betänkandet Pensionsfrågor m. m. har pensionskommittén numera lagt fram förslag om en lag om socialavgifter. I lagförslaget har tagits in en bestämmelse om att man vid beräkning av avgiftsunderlaget skall bortse från ersättning som utgått till arbetstagare som vid årets utgång uppnått 65 år. Lagförslaget innehåller också i övrigt bestämmelser om enklare och enhetligare regler för beräkning av avgiftsunderlag.

Motionärerna i motionen 698 finner det ytterst angeläget att pensionskommitténs förslag om åldersgräns för avgiftsuttag genomförs och vill att riksdagen begär förslag härom från regeringen.

Pensionskommitténs betänkande har remissbehandlats och övervägs f. n. inom regeringskansliet. En proposition om vissa avgiftsfrågor aviserades redan till slutet av föregående riksmöte. Med hänsyn härtill anser utskottet att regeringens förslag bör avvaktas innan motionen föranleder någon riksdagens åtgärd. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 698.

Uppbörden av skatter och avgifter förutsätter en icke obetydlig medverkan från arbetsgivaren. Sålunda åligger det honom att anmäla nyanställning och att uppge vilken lönesumma han kommer att betala under året. Arbetsgivaren skall också betala in preliminär avgift och skatt till statsverket vid tidpunkter som är fördelade över hela året. Dessutom skall han lämna

arbetsgivaruppgift för beräkning av slutliga avgifter och kontrolluppgift till ledning vid den anställdes taxering.

Motionerna 1057 och 1061 syftar båda till förenklingar av den gällande ordningen. Motionären i motionen 1057 anser att man bör underlätta förfarandet för arbetsgivare som har person anställd i sitt hushåll. Enligt motionären bör i sådana fall den preliminära arbetsgivaruppgiften kunna slopas och uppgiftslämnandet i övrigt liksom avgiftsberäkningen förenklas. Motionären anser också att informationen till de avgiftsskyldiga bör förbättras.

Motionärerna i motionen 1061 framhåller att gällande regler för uppbörd av arbetsgivaravgifter leder till att arbetsgivaren måste börja betala preliminära avgifter redan i februari även i de fall arbetstagarna endast är anställda under sommarhalvåret. Motionärerna föreslår därför att arbetsgivare med verksamheten förlagd till sommaren bör ges möjlighet betala sina arbetsgivaravgifter under andra halvåret.

De frågor som aktualiserats i motionerna har samband med det arbete som f. n. pågår i riks försäkringsverket inom utredningen för decentralisering av manuella funktioner inom arbetsgivaravgiftssystemet (DEMA-utredningen). Enligt ett principförslag från utredningen skall riks försäkringsverkets nuvarande verksamhet med att fastställa avgiftsunderlag och debitera arbetsgivaravgifter överföras till de lokala skattemyndigheterna och verkets uppbördsverksamhet flyttas över på länsstyrelserna. Härigenom skulle skatte- och avgiftsuppbörden kunna samordnas på ett bättre sätt, vilket skulle leda till förenklingar för de avgiftsskyldiga. DEMA-utredningens fortsatta arbete är emellertid beroende av ställningstagandet till pensionskommitténs förslag om socialavgifter.

Enligt utskottets uppfattning bör resultatet av pågående utredningsarbete avvaktas innan riksdagen föreslår någon åtgärd i anledning av motionerna 1057 och 1061.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1977/78:698, 1977/78:1057 och 1977/78:1061.

Stockholm den 16 november 1978

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Eric Carlsson (c), Per-Eric Ringaby (m), Gillis Augustsson (s), Arne Magnusson (c), Britta Bergström (fp), Doris Håvik (s), Maj Pehrsson (c), Eric Marcusson (s), Allan Åkerlind (m), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Elis Andersson (c), Christer Nilsson (s) och Lars-Åke Larsson (s).